

РОЗДІЛ 6

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 349.6:620.92(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-8/62>

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ¹

STAGES OF LEGISLATION DEVELOPMENT IN THE FIELD OF USE OF ALTERNATIVE ENERGY SOURCES IN UKRAINE

Платонова Є.О., к.ю.н.,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права
Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена встановленню основних етапів розвитку законодавства у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні з урахуванням тенденцій правового регулювання їх використання. Зазначено, що формування системи правового регулювання використання альтернативних джерел енергії в Україні – це довготривалий поетапний процес, що відображає характер розвитку суспільних відносин у державі, рівень розвитку її економіки та важливі міжнародні події. Запропонована структурована хронологія розвитку законодавства у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні, згідно з якою виділено чотири основні етапи: 1) етап виникнення та становлення законодавства з використання альтернативних джерел енергії (1994–1999 рр.); 2) етап формування законодавства з використання альтернативних джерел енергії (2000–2011 рр.); 3) інтеграційний етап розвитку законодавства з використання альтернативних джерел енергії (2011–2017 рр.); 4) інноваційний етап розвитку законодавства з використання альтернативних джерел енергії (із 2017 р. і дотепер).

Аналіз історичного досвіду регулювання відносин використання альтернативних джерел енергії у правовій площині, об'єктивна оцінка законодавства попередніх років та здійснення періодизації розвитку законодавства у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні надають можливість вирішити сучасні проблеми правового регулювання використання альтернативних джерел енергії.

У сучасних умовах законодавчі засади альтернативної енергетики в Україні перебувають у процесі подальшого реформування, незважаючи на важливість забезпечення сталого розвитку виробництва енергії з альтернативних джерел як ключового інструменту гарантування енергетичної незалежності держави. Відсутність комплексного правового регулювання відносин, пов'язаних із використанням альтернативних джерел енергії, потребує впровадження ефективного та дієвого механізму правового регулювання, який забезпечить достатній рівень конкурентоспроможності альтернативних джерел енергії в Україні.

Ключові слова: альтернативна енергетика, альтернативні джерела енергії, стимулювання альтернативної енергетики, «зелений» тариф, ринок електричної енергії.

The article is devoted to the establishment of the main stages of development of legislation in the field of use of alternative energy sources in Ukraine, taking into account the trends of legal regulation of their use. It is noted that the formation of a system of legal regulation of the use of alternative energy sources in Ukraine is a long-term step-by-step process that reflects the nature of social relations in the country, the level of its economy and important international events. A structured chronology of the development of legislation in the field of alternative energy sources in Ukraine is proposed, according to which four main stages are identified: 1) the stage of emergence and formation of legislation on the use of alternative energy sources (1994–1999); 2) the stage of formation of legislation on the use of alternative energy sources (2000–2011); 3) integration stage of development of legislation on the use of alternative energy sources (2011–2017); 4) innovative stage of development of legislation on the use of alternative energy sources (from 2017 to the present).

Analysis of the historical experience of regulating the use of alternative energy sources in the legal field, objective assessment of previous legislation and periodization of the development of legislation in the field of alternative energy sources in Ukraine, provides an opportunity to solve modern problems of legal regulation of alternative energy sources.

In modern conditions, alternative energy in Ukraine is in the process of further reform, despite the importance of ensuring the sustainable development of energy production from alternative sources, as a key tool to ensure the energy independence of the state. The lack of comprehensive legal regulation of relations related to the use of alternative energy sources requires the introduction of an effective and efficient mechanism of legal regulation that will ensure a sufficient level of competitiveness of alternative energy sources in Ukraine.

Key words: alternative energy, alternative energy sources, stimulation of alternative energy, "green" tariff, electricity market.

Постановка проблеми. Необхідною умовою гармонійного та стабільного економічного та соціального розвитку України є забезпечення і підтримка енергетичної безпеки, підвищення рівня ефективності використання вітчизняних енергоресурсів. Прагнення до посилення енергетичної та економічної безпеки, уникнення залежності нашої держави від зовнішніх постачань енергетичної сировини, негативних екологічних наслідків від її використання є тими чинниками, які зумовили визнання пріоритетним напрямом вітчизняної енергетичної політики виробництво енергії з альтернативних

джерел. Привабливість альтернативних джерел енергії пов'язана з їхньою невичерпністю, незалежністю від кон'юнктури цін на світових ринках енергоносіїв і екологічною чистотою.

Суспільні відносини у сфері альтернативної енергетики, які виникли в результаті об'єктивної необхідності пошуку шляхів заміни традиційних джерел енергії на більш екологічно прийнятні, потребували їх правового регулювання. Тому із проголошенням незалежності України та переходу держави до ринкових умов господарювання з огляду на кризовий стан економіки й обмежені можливості оплати за енергоресурси ухвалено низку важливих нормативно-правових актів, що регулюють сферу використання альтернативних джерел енергії. З огляду на те, що формування системи ефективного правового

¹ Дослідження здійснене в рамках виконання проєкту «Альтернативна енергетика в Україні: шляхи системного законодавчого стимулювання» за фінансової підтримки Національного фонду досліджень України (договір № 83/02.2020 від 29 жовтня 2020 р.).

забезпечення альтернативної енергетики – це тривалий поетапний процес, украй важливим є створення чітко структурованої хронології розвитку законодавства у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі економічні та технічні аспекти використання альтернативних джерел енергії розглядали у своїх працях такі вчені, як: Г.Г. Гелетуха, Т.А. Железна, Г.М. Калетнік, С.О. Кудря й інші. В юридичній науці питання енергетики досліджували у своїх працях Г.І. Балюк, С.Д. Білоцький, Х.А. Григор'єва, Г.Д. Джумагельдієва, К.М. Караханян, В.М. Комарницький, О.Б. Кишко-Єрлі, М.М. Кузьміна, С.А. Оболенська, А.В. Павліга, А.В. Пастух, Е.Ю. Рибнікова, Ю.М. Рудь, О.В. Сушик, Т.Є. Харитонова, М.В. Чіпко, І.Є. Чумаченко, Г.І. Шматько й інші. Водночас спеціальних досліджень історико-правових аспектів використання альтернативних джерел енергії в Україні нині в юридичній літературі бракує.

Метою статті є встановлення основних етапів розвитку законодавства у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні з урахуванням тенденцій правового регулювання їх використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Етап виникнення та становлення законодавства з використання альтернативних джерел енергії в Україні (1994–1999 рр.)* характеризується насамперед ухваленням базових законів України «Про енергозбереження» та «Про електроенергетику». Одним із перших основних нормативних актів, який визначив систему правових, економічних, соціальних та екологічних основ енергозбереження для всіх суб'єктів господарювання, розташованих на території України, а також для громадян, став Закон України «Про енергозбереження», ухвалений Верховною Радою України 1 липня 1994 р. [1]. Цінністю цього Закону було те, що в його нормах уперше на законодавчому рівні надано визначення нетрадиційних та поновлювальних джерел енергії, закріплені заходи стимулювання енергозбереження (зокрема, і для розвитку альтернативної енергетики).

Для реалізації передбачених Законом України «Про енергозбереження» цілей Указом Президента України вже 6 жовтня 1995 р. був утворений Державний комітет України з енергозбереження, одним із завдань якого була координація проведення робіт із розвитку та використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії.

Значним кроком у розвитку відносин раціонального використання енергетичних ресурсів було ухвалення постанови Кабінету Міністрів України «Про Державну програму «Екологічно чиста геотермальна енергетика України»» від 17 січня 1996 р. № 100. З метою задоволення потреб народного господарства в електроенергії, широкого впровадження нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії та палива, ефективного використання виробничих потужностей підприємств машинобудування і військово-промислового комплексу Уряд України постановою від 3 лютого 1997 р. схвалив Комплексну програму будівництва вітрових електростанцій № 137.

Збільшення ресурсів електроенергії та теплоенергії завдяки використанню нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та палива передбачалося Комплексною державною програмою енергозбереження України, яка була схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 5 лютого 1997 р. № 148. Неможливо залишити без уваги також Програму державної підтримки розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та малої гідро- і теплоенергетики, схвалену постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1997 р. № 1505. Проте, з огляду на програмний характер зазначених документів, більшість їхніх положень були загальними і не містили чітких механізмів їх реалізації.

Підвалини для розвитку альтернативної енергетичної генерації в Україні були закладені ухваленням Закону України «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 р. Його нормами передбачено заходи зі стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії, зокрема, було встановлено «зелений» тариф для суб'єктів господарювання, тобто спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії. Натепер цей нормативно-правовий акт втратив чинність згідно з п. 23 розд. XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 р.

На нашу думку, у 1994 р. в нашій країні був розпочатий перший етап виникнення та становлення законодавства з використання альтернативних джерел енергії [2, с. 325]. Характерною рисою нормативних актів цього етапу був високий ступінь узагальненості їхніх положень та відсутність спеціального законодавства, яке б урегулювало відносини у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Наступний *етап формування законодавства з використання альтернативних джерел енергії (2000–2011 рр.)* характеризується ухваленням основних нормативно-правових актів у зазначеній сфері. Так, ухвалення Закону України «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 р. дозволило визначити правові, соціальні, економічні, екологічні й організаційні засади виробництва (видобутку) і використання альтернативних видів палива та передбачити економічний механізм стимулювання у сфері альтернативних видів палива [3]. Зауважимо, що в первісній своїй редакції цей нормативно-правовий акт мав іншу назву – Закон України «Про альтернативні види рідкого та газового палива». На виконання даного Закону ухвалено постанову Кабінету Міністрів «Про порядок видачі свідоцтва про належність палива до альтернативного» від 5 жовтня 2004 р. № 1307 та наказ Державного Комітету України з енергозбереження «Про затвердження Порядку проведення експертизи для підтвердження належності палива до альтернативного» від 10 грудня 2004 р. № 183, якими встановлено механізм проведення експертизи з метою визначення ознак палива для підтвердження його належності до альтернативного і порядок отримання та форму свідоцтва про належність палива до альтернативного.

Поступово з'явилася нагальна потреба в законодавчому закріпленні правових, економічних, екологічних та організаційних аспектів використання альтернативних джерел енергії та сприяння розширенню їх використання в паливно-енергетичному комплексі. Тому значною подією було ухвалення Закону України «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 р. Згідно із чинним законодавством, поняття «альтернативні джерела енергії» ширше, ніж «відновлювані джерела енергії», адже включає не лише екологічно чисті відновлювані джерела, але й вторинні енергетичні ресурси [4].

Убачається, що, незважаючи на важливість свого функціонування, закони України «Про альтернативні джерела енергії» та «Про альтернативні види палива» були у своїй основі декларативними, не передбачали фінансової підтримки та конкурентних механізмів для розвитку альтернативних джерел енергії, встановлювали необґрунтовані бюрократичні перешкоди [5, с. 248].

Саме тому з метою вдосконалення законодавчої бази альтернативної енергетики були ухвалені закони України: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання заходів з енергозбереження» від 16 березня 2007 р.; «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу» від 25 вересня 2008 р.; «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння виробництву та використанню

біологічних видів палива» від 21 травня 2009 р. Покращенню організаційно-технічних заходів зі створення умов для передачі електричної енергії сприяло ухвалення постанови Кабінету Міністрів України «Про особливості приєднання до електричних мереж об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел» від 19 лютого 2009 р. № 126.

Важливим елементом механізму державного регулювання альтернативної енергетики є тарифна і фіскальна політика. Саме тому систему правового забезпечення використання альтернативних джерел енергії доповнюють положення Податкового і Митного кодексів України [6, с. 125]. Організаційно-правові засади надання і використання земельних ділянок для розміщення об'єктів енергетики визначає Закон України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» від 9 липня 2010 р.

Вагомими програмними документами, ухваленими на даному етапі, були такі: Програма розвитку виробництва дизельного біопалива, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2006 р. № 1774; Концепція Державної цільової науково-технічної програми розвитку виробництва та використання біологічних видів палива, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2009 р. № 276-р; Державна цільова економічна програма енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010–2021 рр., затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2010 р. № 243.

Нові цілі в політиці розвитку сфери виробництва енергоносіїв з альтернативних джерел вимагали інституційних змін на державному рівні. Як наслідок, Указом Президента України від 20 квітня 2005 р. Державний комітет України з енергозбереження було ліквідовано, його функції були передані Міністерству палива та енергетики України. Незабаром, уже 31 грудня 2005 р., з метою підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері використання енергетичних ресурсів та енергозбереження Президент своїм Указом утворює Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. Одним із завдань зазначеного Агентства було забезпечення збільшення частки нетрадиційних і альтернативних видів палива в балансі попиту та пропонування енергоносіїв.

У процесі аналізу другого етапу формування законодавства з використання альтернативних джерел енергії варто відзначити безперечну важливість ухвалення основних нормативно-правових актів у сфері альтернативної енергетики, спроби її державної підтримки, запровадження відповідної тарифної та фіскальної політики. Проте, попри значну кількість нормативно-правових актів, ухвалених у досліджуваній сфері, правове регулювання відносин щодо використання альтернативних джерел енергії мало подекуди фрагментарний та непослідовний характер.

З ухваленням Закону України «Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства» від 15 грудня 2010 р. Україна взяла на себе зобов'язання здійснити імплементацію низки директив Європейського Союзу, серед яких Директива 2001/77/ЄС щодо сприяння використанню електроенергії, виробленої за допомогою відновлюваних джерел енергії, на внутрішньому ринку електроенергії [7]. Убачається, що із приєднанням України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства варто розглядати початок третього етапу розвитку законодавства у сфері альтернативної енергетики.

Третій інтеграційний етап розвитку законодавства з використання альтернативних джерел енергії (2011–

2017 рр.) характеризується адаптацією законодавства України у сфері використання альтернативних джерел енергії до законодавства Європейського Союзу, а також розширенням міжнародного співробітництва України у сфері альтернативної енергетики.

Пріоритетність завдань із розвитку альтернативної енергетики для України випливає з її євроінтеграційного курсу та міжнародних зобов'язань, взятих державою згідно з Угодою про асоціацію з Європейським Союзом (далі – ЄС) і низкою ратифікованих міжнародних документів, що регламентують сучасну енергетичну політику. Так, Верховною Радою України 16 вересня 2014 р. було ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [8]. Відповідно до розд. 5 «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію, передбачено співробітництво між Україною та ЄС у сфері енергетики, зокрема у сфері розвитку та підтримки відновлювальної енергетики з урахуванням принципів економічної доцільності й охорони довкілля, а також альтернативних видів палива, зокрема сталого виробництва біопалива та співробітництво у сфері нормативно-правових питань, сертифікації та стандартизації, технологічного і комерційного розвитку.

Вступ України до Енергетичного Співтовариства надав можливості й інструменти для проведення структурних змін у галузі альтернативної енергетики. Відповідно до прийнятих зобов'язань у 2020 р. обов'язкова частка відновлювальної енергії в загальній структурі енергоспоживання в нашій державі повинна становити 11 відсотків. Такі зобов'язання продиктовані положеннями Директиви 2009/28/ЄС про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел, план заходів з імплементації якої був затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів у 2014 р. Зазначеною Директивою встановлюються обов'язкові національні цілі в галузі відновлюваної енергетики для надання гарантій інвесторам і заохочення їх до розвитку новітніх технологій та інновацій у цій сфері.

Крім того, Україна, як сторона Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї, забезпечує виконання зобов'язань за цими міжнародними угодами. Розвиток економіки України з урахуванням скорочення викидів парникових газів передбачає також Паризька угода, ратифікована Законом України від 14 липня 2016 р. [9].

З метою подальшого вдосконалення наявних законодавчих механізмів запровадження нової моделі ринку електричної енергії та регулювання альтернативної енергетики були ухвалені закони України: «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо гарантування зобов'язань держави щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії» від 3 червня 2011 р. та «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» від 24 жовтня 2013 р. Проте з ухваленням Закону «Про ринок електричної енергії» зазначені законодавчі акти втратили чинність.

Для впровадження структурних перетворень та забезпечення сталого розвитку паливно-енергетичного комплексу Указом Президента України від 23 листопада 2011 р. була створена Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики. Зазначений державний колегіальний орган здійснював державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що провадять діяльність, зокрема і з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії, з листопада 2011 р. по серпень 2014 р. На підставі Указу Президента від 27 серпня 2014 р. вказана Національна комісія була ліквідована, а натомість утворена Національна комісія, що здійснює державне регулювання

у сферах енергетики та комунальних послуг. Велими значною подією було закріплення на законодавчому рівні її правового статусу шляхом ухвалення Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» від 22 вересня 2016 р. [10].

На третьому етапі зберігається тенденція ухвалення низки програмних документів, спрямованих на досягнення цілей національної безпеки і задоволення енергетичних потреб суспільства, зокрема й завдяки збільшенню обсягів енергії та енергопродуктів, видобутих із нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії. Так, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 1071-р була схвалена Енергетична стратегія України на період до 2030 р. У ній зазначається, що розвиток відновлюваних джерел енергії країни в довгостроковій перспективі повинен відбуватися з урахуванням їхніх потенційних вигід на основі економічної конкуренції із традиційними джерелами. У стратегії наголошується на необхідності використання під час освоєння і розвитку відновлюваних джерел енергії механізмів підтримки та стимулювання («зелений тариф»), а також забезпечення на законодавчому рівні сприятливих умов для інвестування. Проте, незважаючи на важливість зазначених положень, Енергетична стратегія України на період до 2030 р. більше була схожа на оцінку ринку, ніж на чітку національну стратегію, зокрема й щодо розвитку відновлюваних джерел енергії [11, с. 98].

Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, установлено, що основними цілями державної політики у сфері енергонебезпечності є, зокрема, реалізація проєктів з використанням альтернативних джерел енергії.

Варто зауважити, що названі стратегії, які виступали правовою формою реалізації енергетичної політики у сфері використання альтернативних джерел енергії на третьому етапі, мали декларативний характер, передусім через їхню недосконалість, адже вони не відображали реальної ситуації розвитку відносин та засобів реалізації поставлених цілей.

У зв'язку з необхідністю подальшого розвитку правового регулювання відносин у сфері альтернативної енергетики, зокрема й запровадження конкурентних механізмів виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії, удосконалення умов підтримки такого виробництва, а також підвищення інвестиційної привабливості будівництва об'єктів відновлюваної енергетики, можна говорити про виділення четвертого – *інноваційного етапу розвитку законодавства в цій сфері (із 2017 р. і дотепер)*.

Передумовою новітніх структурних змін в електроенергетиці України та підґрунтям для модернізації сфери альтернативної енергетики в цей період стало ухвалення Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 р. [12]. Зокрема, ним була передбачена можливість укладання довгострокових договорів на закупівлю електроенергії, виробленої за «зеленим» тарифом до 2030 р., а також укладання договору купівлі-продажу електричної енергії між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання, який виробляє електричну енергію з альтернативних, зокрема й відновлюваних, джерел енергії, та за результатами аукціону набув право на підтримку. З метою підвищення інвестиційної привабливості будівництва об'єктів відновлюваної енергетики Законом України від 4 вересня 2018 р. до чинного законодавства були внесені відповідні зміни.

Відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії», у 2019 р. розпочалась структурна трансформація ринку електричної енергії України, згідно із принципами і засадами організації ринків електроенергії країн ЄС, адаптованих для договірних сторін Енергетичного Співтовариства. Особливого значення на цьому етапі набуло

ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії» від 25 квітня 2019 р., нормами якого був передбачений перехід від системи підтримки за «зеленим» тарифом до конкурентної моделі стимулювання розвитку відновлюваної енергетики шляхом проведення аукціонів із розподілу підтримки («зелені» аукціони) [13].

Подальший розвиток відновлюваної енергетики забезпечило ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії» від 21 липня 2020 р. З його ухваленням на законодавчому рівні були врегульовані нагальні проблеми функціонування «зеленої» електрогенерації, зменшення фінансового навантаження на кінцеву ціну електроенергії шляхом оптимізації рівня «зеленого» тарифу, досягнення балансу інтересів суспільства, споживачів і учасників ринку електричної енергії, а також поліпшення платоспроможності суб'єктів ринку [14].

До програмних документів четвертого етапу належить Енергетична стратегія України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р. Водночас втратила чинність попередня Енергетична стратегія України на період до 2030 р. Позитивною віхою новітньої стратегії є врахування перспективності зростання виробництва електроенергії на базі відновлюваних джерел енергії на основі твердої біомаси і біогазу й енергії сонця та вітру [15]. До вагомих програмних актів також варто віднести Концепцію реалізації державної політики у сфері теплопостачання, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 569-р. Відповідно до зазначеної Концепції, одним із напрямів підвищення технологічного рівня систем теплопостачання є розвиток та сприяння переходу виробництва теплової енергії з альтернативних джерел енергії, що зменшить споживання природного газу. З питань підтримки та розвитку об'єктів теплопостачання, які використовують альтернативні енергоресурси, передбачається вдосконалення нормативно-правової бази.

Водночас у Законі України від 28 лютого 2019 р. «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.» констатується, що запровадження екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій, розвиток відновлюваних джерел енергії, нематеріального природокористування відбуваються безсистемно і надто повільно. В умовах підвищення ціни на газ необхідно вживати значних системних заходів, спрямованих на розвиток джерел відновлюваної енергетики.

Висновки. Формування системи дієвого правового регулювання використання альтернативних джерел енергії в Україні – це довготривалий поетапний процес, який віддзеркалює насамперед характер розвитку суспільних відносин у державі, рівень розвитку її економіки, а також важливі міжнародні події. За результатами дослідження запропоновано структуровану хронологію розвитку законодавства у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні, згідно з якою виділено чотири основні етапи: 1) *етап виникнення та становлення законодавства з використання альтернативних джерел енергії (1994–1999 рр.)*; 2) *етап формування законодавства з використання альтернативних джерел енергії (2000–2011 рр.)*; 3) *інтеграційний етап розвитку законодавства з використання альтернативних джерел енергії (2011–2017 рр.)*; 4) *інноваційний етап розвитку законодавства з використання альтернативних джерел енергії (із 2017 р. і дотепер)*.

Аналіз історичного досвіду регулювання відносин використання альтернативних джерел енергії у правовій площині, об'єктивна оцінка законодавства попередніх

років та здійснення періодизації розвитку законодавства у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні, безперечно, допоможуть вирішенню нинішніх проблем правового регулювання використання альтернативних джерел енергії.

У сучасних умовах альтернативна енергетика в Україні перебуває на етапі подальшого реформування, незважаючи на важливість забезпечення сталого розвитку вироб-

ництва енергії з альтернативних джерел, як ключового інструменту гарантування енергетичної незалежності держави. Відсутність комплексного правового регулювання відносин, пов'язаних із використанням альтернативних джерел енергії, потребує впровадження ефективного та дієвого механізму правового регулювання, який зможе забезпечити достатній рівень конкурентоспроможності альтернативних джерел енергії в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про енергозбереження : Закон України від 1 липня 1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 30. Ст. 283.
2. Платонова Є.О. Розвиток законодавчого регулювання альтернативної енергетики в Україні. *Актуальні проблеми юридичної науки* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дев'ятнадцять осінніх юридичних читань», м. Хмельницький, 23 жовтня 2020 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 324–327.
3. Про альтернативні види палива : Закон України від 14 січня 2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 12. Ст. 94.
4. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20 лютого 2003 р. *Офіційний вісник України*. 2003. № 12. Ст. 522.
5. Балюк Г.І., Сушик О.В. Відновлювальна енергетика в Україні : правові питання. *Конституційні засади аграрного, земельного та екологічного права : 20 років розвитку* : матеріали Круглого столу, м. Київ, 27 травня 2016 р. Чернівці : вид. Кондратьєв А.В., 2016. С. 247–251.
6. Кузьміна М.М. Систематизація законодавства у сфері відновлювальної енергетики. *Економічна теорія та право*. 2016. № 2. С. 122–132.
7. Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства : Закон України від 15 грудня 2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. Ст. 170.
8. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.
9. Про ратифікацію Паризької угоди : Закон України від 14 липня 2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 35. Ст. 595.
10. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг : Закон України від 22 вересня 2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 51. Ст. 833
11. Рудь Ю.М. Развитие законодательства об энергосбережении в сельском хозяйстве Украины. *Leges Si Viata*. 2014. № 11. С. 95–99.
12. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13 квітня 2017 р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 49. Ст. 1506.
13. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії : Закон України від 25 квітня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 23. Ст. 89.
14. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії : Закон України від 21 липня 2020 р. *Офіційний вісник України*. 2020. № 63. Ст. 2027.
15. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р. *Урядовий кур'єр*. 2017. № 167.